

СРБИЈА У ПР МЕНАМА

ДРУШТВО ЈЕДНАКИХ ШАНСИ

У замци предрасуда

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

15 godina

4 | ВЕЋИНА И УГРОЖЕНЕ МАЊИНЕ

СИРОМАШТВО И ПОСЛЕДИЦЕ

7 | МИРЈАНА БОГДАНОВИЋ, ИЗВРШНА ДИРЕКТОРКА ГСА

ЧЕТИРИ ЗИДА НИСУ ГРАНИЦА

10 | ПОСЕБНЕ ПОТРЕБЕ

ЗАТВОРЕНО ЗА ИНВАЛИДЕ

11 | ПОЛОЖАЈ РОМА

У ЗАМЦИ ПРЕДРАСУДА

...
НАСЛОВНА СТРАНА:
ЈУГОСЛАВ ВЛАХОВИЋ

УВОДНИК

Није српски малтретирати

Цркве опстају на разликама, а државе на уверењу грађана да су пред законом једнаки, да је најоптималнији друштвени модел онај који пред људе трасира путеве једнаких могућности, а да тек онда индивидуални квалитет, образовање и способност трајно дефинишу место сваког понаособ у заједници. У том смислу идеали Француске револуције: слобода, братство и једнакост, не губе од модерности и актуелности ни данас.

Нажалост, у Србији, као и у многим другим областима, све добија другу димензију, нашу посебну. Слобода је овде најчешће синоним за неодговорност, реч братство асоцира на чврсте везе криминалаца и ратних профитера, а једнакост на туробну свакодневицу коју живи развлашћена средња класа, једнака у сиромаштву, понижена бахатошћу нове елите која би сваку идеју француске буржоаске револуције мењала за сваки француски парфем.

У праву су они који кажу да су у Србији сиромаштвом угрожени сви, и већина и мањина, и да је празна државна каса највећа препрека могућности да се позитивном дискриминацијом ипак значајније заштите угрожене мањине попут пензионера, инвалида, Рома, ЛГБТ популације...

Ипак, зрелост сваког друштва, снага сваке државе мери се управо кроз заштиту најугроженијих. Дакако да гладан здрав и гладан инвалид нису у истој позицији. Овај други не само што најчешће не може да ради и заради, већ и због физичке неприступачности појединих објеката не може остварити ни најосновније право. Не може у општину, не може у станицу полиције, не може на концерт, у позориште...

Декларативно, нема у Србији политичке партије која живот достојан човека, бригу о старима и угроженима не види као корпус основних идеја. Али колико су таква подршка и опредељење уверљиви сведоче готово дневни примери шиканирања Рома и хомосексуалаца. Не зна се заправо шта је по заједницу погубније. Да ли то што на њих физички насрћу припадници разних неонацистичких група, или лицемерни мук већине која се над таквим нападима наводно згражава, али не би ромску породицу и „педера“ у комшилуку „ни за живу главу“.

Зато је важна промоција европских стандарда у овој области. Државу увек морамо подсећати на њене обавезе, а грађане како је лепо постојати по оној старој народној „живи и пусти друге да живе“.

Стојан Дрчелић

Главни и одговорни уредник: Небојша Спаић // Уредник издања: Стојан Дрчелић // Стручни сарадници: Владимир Тодорић, Горан Николић, Никола Јовановић

Сиромаштво и последице

У земљи где је већина угрожена врло је тешко направити било какве мере позитивне дискриминације према још угроженијим мањинама

НИКОЛА ЈОВАНОВИЋ

По СИА Factbook-у (али и по другим међународним изворима) Србија се веома добро котира по нивоу (не)једнакости популације. Може се рећи да смо остварили древни сан да сви будемо, мање-више, једнаки, нажалост у релативном сиромаштву (гледајући континент на коме живимо). Наиме, по расподели доходака, мерено Ђини коефицијентом, српско друштво је међу „најправеднијима“ у свету; на глобалној листи држимо позицију од 3. до 8. И бивше чланице СФРЈ су у врху листе. Коефицијент за Србију је 26 (2008), првопласирана Шведска има 23, а друга је Норвешка са 25. Словенија је на 15. месту (28,4), Хрватска 19. (23) а Црна Гора има 23. место (30 поена). Релативно широк опсег социјалне заштите и релативно велике пензије у односу на просечне зараде главни су разлог добре позиције Србије.

Велика незапосленост и изузетно низак стандард живота, поред социјалних, имају и политичке консеквенце. Тешка економска ситуација је погодно тле за демагогију, популизам и манипулацију незадовољним и очајним становништвом. Ситуација може бити додатно искомпликована

тамо где је тешка економска стварност удружена са међунационалним и међуверским тензијама, као што је случај на Косову или у Санџаку. Такође, чињеница је да у ситуацији кад је велика већина становништва угрожена кризом, мање пажње и разумевања показује се према посебно угроженим социјалним групама, као што су Роми, ЛГБТ популација, особе са посебним потребама итд.

Генерално гледано, у земљи где је већина угрожена врло је тешко направити било какве мере позитивне дискриминације према још угроженијим мањинама. Иако то не би смео да буде изговор, клима у којој држава покушава да оствари политику инклузивних мера према Ромима, ЛГБТ популацији и другима, врло је тешко и економски и политички остварљива, али то не значи да не треба демонстрирати јасну политичку вољу. То ионако ништа не кошта, осим наравно изборних гласова оне исте угрожене већине.

Оно што је пре светске економске кризе било blasphemично изговорити, у последњих годину дана постало је опште место: Србији је потребан нови модел за развој и борбу против сиромаштва. Иако није било лако признати да модел раста заснован искључиво на

МАРКО БУРИЦА

унутрашњој тражњи и фаворизовању сектора услуга није примерен малој и отвореној европској држави као што је Србија, најтежи посао ће бити осмислити нови концепт развоја и обезбедити опстанак најрањивijих социјалних група док он не профункционише. Позитиван сигнал је чињеница да се у Влади размишља на тему нове индустријске политике, али је проблем што се ни у најновијим документима не излази са иновативним идејама и концептуалним заокретом. Уосталом, инфлација стратегија и непостојање хијерархије међу њима у старту круне кредибилитет ових напора.

Предуслов за афирмацију новог развојног модела који ће довести до веће конкурентности привреде и смањења сиромаштва, пре свега је велико улагање државе у људски капитал, технолошку основу и инфраструктуру. Будући да је Србија годинама далеко од чланства у ЕУ, па самим тим и од структурно-кохезионих фондова (једина значајна бесповратна средства у свету), Србија мора да се задужи код међународних финансијских организација. Противници додатног задуживања морају бити свесни да онај ко се не задужује показује да не верује у своју будућност, а без капиталних инвестиција ниједна држава не може да изађе из зачараног круга сиромаштва. У Србији проблем лежи у следећој димензији: често се уговарају кредити чија намена није потпуно дефинисана и који не доприносе изградњи концептуално новог модела развоја.

Кључне јавне инвестиције морају бити у образовање и науку. Већ дуже време јефтина радна снага није детерминантан фактор за привлачење страних производних капацитета, већ је то квалификована радна снага. Уосталом, делоквалификација индустрије из западне

МУКЕ ПО ПЕНЗИОНЕРИМА

Иако се државни пензиони фонд често идентификује као Ахилова пета српских јавних финансија, његова криза је само последица, па и жртва несистематичног управљања јавним финансијама и генерално економском политиком. Пензионери деле сличну судбину са свим запосленима у јавном сектору и сви они би требало да формулишу јединствене ставове према држави, уместо да се међусобно оптужују за мањак солидарности и неодговорност према друштву у целини. Параметарске реформе и ширење оптимизма више не представљају адекватан лек за кризу у којој се Србија налази и зато је крајње време за нови социјални пакт и нову економску политику. Право на пензију јесте стечено право, али она се не исплаћује са индивидуалног рачуна осигураника на коме су се прикупљала средства уплаћивана доприносима током радног века. Србија, као и већина европских земаља по угледу на француски систем, има текући систем финансирања пензија заснован на међугенерациској солидарности. Другим речима, државни пензиони фонд представља само пролазни рачун који се пуни доприносима тренутно запослених и моментално празни исплаћивањем данашњих пензионера. Узрок кризе пензионог осигурања дакле не лежи у уништеном пензионом фонду у неком прошлом времену, већ у актуелној епидемијској незапослености. Тренутно само 1,3 запослених издваја средства за једног пензионера, док се однос 3,5:1 сматра минимумом за нормално функционисање обавезног државног пензијског осигурања.

Из овога разлога једино структурне мере, попут активне политике запошљавања, пораста natalитета и промене модела економске политике, могу да државни пензиони фонд врате у финансијску равнотежу. Параметарске реформе нису довољне и готово су исцрпљене прошлогодишњим изменама и допунама закона о пензијском и инвалидском осигурању. Србија се суочава са процесом изразитог старења становништва, који условљава да неповољни однос између потенцијалних обвезника и пензионера није краткорочна појава (учешће старијих од 65 година је тренутно 18 одсто и расте). Највећи део прихода пензионог фонда потиче од доприноса, који у Србији износе 22 одсто. Стопу доприноса, иако релативно ниску, није реално повећати, будући да би тиме поскупела цена радне снаге. Субвенције из буџета за ПИО фонд, са друге стране, није реално смањити, имајући у виду да расходи ПИО не покривају само издатке за пензије, већ и здравствено осигурање пензионера, накнаде за негу и помоћ од стране другог лица, погребне трошкове и др. У овако сиромашној Србији снижавање просечне пензије испод 60 одсто просечне плате не би било хумано, поготово уколико желимо и даље пензијски систем Бизмарковог типа, односно приходе у старости на прихватљивом нивоу (тзв. релативни животни стандард). Релативни стандард би се урушио индексирањем пензија само трошковима живота, без узимања у обзир раста зарада, а поставља се питање да ли је правично искључити пензионере из економског раста земље. Уколико се сложимо да је Србији циљ

Европе све више иде ка северној Африци, уместо у источну Европу или Балкан. Колико је квалификована радна снага кључна за привлачење софистицираних страних инвестиција најбоље илуструје

пример Ирске, којој је први корак развојне политике био реформа високошколског образовања. Постављено са овим питањем је и улагање у технолошку основу земље. Од модерних идеја о формирању ин-

МАРКО БУРИЦА

одржив пензиони систем заснован на солидарности, да параметарске реформе нису довољне, а да је нова економска политика још увек нејасан и непоуздан концепт, шта може да се уради у предстојећем периоду како систем не би доживео колапс? Једна група мера односила би се на сам пензиони систем. Прво, индексирање пензија би требало вратити на швајцарску формулу. Друго, требало би унети флексибилност за пензије на основу стажа,

њиховим смањивањем за одређене проценте у зависности од година у којима се одлазе у пензију. Треће, систем би требало да буде ригорознији према онима који одлазе у превремену пензију (само 19 одсто пензионера је радило пун радни век). Четврто, требало би размислити о увођењу 2. стуба пензијског осигурања, то јест о обавезном додатном осигурању млађих обвезника код приватних пензионих фондова. Треба бити опрезан да се новим стубом не угрози државни фонд, тим

пре што у Србији не постоји развијено финансијско тржиште и административни капацитет за овако сложу реформу. Француска, на пример, нема 2. стуб пензијског система. Друга група мера мора да се односи на квалитетније управљање јавним финансијама. Без пореске реформе и увођења Ревизорског суда, свака реформа у јавном сектору биће без правог легитимитета и подршке свих актера у социјалном дијалогу.

дустријских паркова, софтверских кластера и технолошких института није се далеко одмакло у пракси. Из овог разлога не треба да чуди да Србија углавном извози примарне производе попут челика, обојених

метала, житарица, воћа и гвожђа. Модернизација Србије ће бити дуг и напоран подухват, који ће захтевати одрицања грађана и огромно стрпљење, али у коме најрањивије групе не смеју платити највишу це-

ну. Управо због сложености посла и неопходне подршке становништва коју треба обезбедити, само одговорна, морална и високостручна елита може га предузети и довести до краја. ▲

Четири зида нису граница

МИРЈАНА БОГДАНОВИЋ, ИЗВРШНА ДИРЕКТОРКА ГСА

Данас више нико не може тврдити да гејеви и лезбијке не постоје у Србији а да притом буде схваћен озбиљно

Нећу да ми педери парадирају улицом, да их деца гледају“; „Ма њих треба све побити.“; „Немам ништа против њих али нека раде то што раде у своја четири зида“.

Ово су само неке од најчешћих реакција када се спомену људска права лезбијки, гејева, бисексуалних и трансродних (ЛГБТ) особа у Србији. Такве реакције се могу чути свуда, у власти, у опозицији, у школама, на факултетима, у предузећима, на славама, на пијаци, у кафићима, на улици, у медијима...

Данас скоро свако у Србији има мишљење или став о хомосексуалности. Нажалост, тај став је претежно негативан како директно или индиректно показују разна истраживања, а Србија слови за изузетно хомофобично друштво. У највећем броју случајева предрасуде према ЛГБТ популацији, као на пример она да су ове особе болесне, имају подршку и преко две трећине грађана а приближан број грађана сматра и да је хомосексуалност опасна за друштво и да треба радити на њеном „сузбијању“. Морам признати да не знам шта су наши грађани и грађанке имали на уму када су одговарали на упитник, тј. шта би тачно било то „сузбијање“ али

се плашим да би то било нешто врло слично 10. октобру прошле године, само без присуства полиције.

Највећем броју ЛГБТ особа у Србији нису потребна истраживања да би сазнале колико је висок ниво хомофобије око њих - оне се са њеним последицама свакодневно суочавају. Трпе велике притиске околине и врло често функционишу тако што узалуд покушавају да се прилагоде већинском хетеросексуалном дискурсу што се изузетно лоше одражава на квалитет њихових живота. Често губе посао уколико се сазна за њихову сексуалну оријентацију или се у њу посумња, бивају избачене из куће, злостављане од стране родитеља и фамилије у намери да их „преваспитају“, изложене су говору мржње и дискриминацији на свим нивоима и често су жртве насиља и од стране појединаца и од стране организованих екстремистичких група. Најчешће не пријављују случајеве насиља и дискриминације надлежним институцијама због хроничног неповерења у њих и страха од додатне виктимизације. Када то и учине, обично се процеси у правосудном систему пролонгирају годинама а починиоци

бивају ослобођени или кажњени симболичним казнама.

Због свеprisутне замене теза мислим да је важно напоменути и то да су ЛГБТ особе грађани и грађанке који се ни по чему не разликују од свих других у погледу живота у земљи која је погођена економском кризом и трпи велике финансијске последице. Али оне су изложене и мноштву додатних проблема од чега они које смо горе споменули чине само део. Свакако би било потребно много више простора од овог да би се приказала тачна и потпуна слика стања, међутим, оно што овде треба да буде суштинско питање јесте да ли се нешто мења и да ли су и колико те промене позитивне и брзе.

Нећемо сигурно рећи ништа ново и епохално када кажемо да су држава и њене институције најодговорније за спровођење закона и заштиту једнакости права свих грађана и грађанки без обзира на њихову различитост, као и за изградњу друштвеног система вредности. Наша држава нажалост годинама уназад није имала ефикасне механизме да спречи насиље и дискриминацију над ЛГБТ особама, процесуира постојеће случајеве, као ни да

сензибилише јавност и промовише толеранцију према овој популацији. Проблематика везана за ЛГБТ особе и њихов статус претежно је држана као питање ниског приоритета за чије решавање није било ни времена ни политичке воље.

У последњих неколико година, паралелно са померањем политичког курса ка Европској унији и активностима ЛГБТ покрета, дошло је и до неких помака у односу државе према ЛГБТ популацији. Усвојен је Закон о забрани дискриминације, на снази су још четири закона у којима се спомиње сексуална оријентација, у широј јавности је отворена дебата о ЛГБТ питању, постигнут је јавни консензус међу парламентарним политичким странкама о осуди насиља и дискриминације над ЛГБТ популацијом, многе институције су се афирмативно одредиле према правима ЛГБТ особа, полиција више него раније сарађује са ЛГБТ организацијама када су у питању јавна окупљања и случајеви насиља, а након неколико покушаја одржана је и прва Парада поноса у Београду.

Све ово је значајно допринело повећавању видљивости ЛГБТ популације што је можда и највећи

успех ЛГБТ покрета и основни предуслов за даље решавање проблема. Данас више нико не може тврдити да гејеви и лезбијке не постоје у Србији а да при том буде схваћен озбиљно. Њих има свуда, чак и у Јагодини, ма колико се градоначелник овог града трудио да докаже супротно.

Најважнији политички процес који се тренутно дешава у Србији свакако јесте процес евроинтеграција и још колико до краја ове године знаћемо како стојимо у погледу кандидатуре тј. да ли испуњавамо почетне услове да у некој ближој или даљој перспективи будемо део ЕУ. У праву су наравно и сви они који тврде да промене које су нам неопходне у свим сферама система не требамо спроводити због тога што то од нас тражи ЕУ већ због нас самих. Али овај процес морамо посматрати пре свега као велику шансу да се реализују све неопходне измене и побољшања са којима не излазимо на крај много година уназад из разних, углавном општепознатих разлога.

Досадашњи извештаји о напретку Европске комисије (ЕК) који се тичу Србије, посвећују значајну пажњу поштовању

људских права и најугроженијим мањинским групама међу којима је и ЛГБТ популација. Препоруке ЕК за смањење насиља и дикриминације су врло недвосмислене и јасне, а европски стандарди у погледу изједначавања права особа са другачијом сексуалном оријентацијом обухватају широк спектар области међу којима су запошљавање, доступност сервиса и добара, право на слободу окупљања, итд.

У одговорима на Упитник ЕК који садржи и питања о положају ЛГБТ популације, Србија није имала пуно тога да каже. Одговори се углавном свode на постојање и цитирање законских норми, очигледно је да не постоје статистике о случајевима насиља и дискриминације, као ни планови за побољшање безбедности ЛГБТ особа, превенцију насиља и дискриминације или промоцију толеранције, као и да се држава до сада није бавила овим питањима на прави начин. И поред разних препорука европских институција и Савета Европе, Србија нема ниједну стратегију или усаглашену тзв. секторску политику која се односи на ЛГБТ особе и њихову друштвену инклузију, иако има усвојених око 35 стратегија из разних области.

Ако имамо у виду да је ЛГБТ питање врло комплексно и задира у све сегменте система, у рад полиције, правосућа, културу, здравство, школство, економију и многе друге, као и да изискује огроман рад са којим се нажалост још није ни отпочело, онда је очигледно да декларативна подршка институција и политичара, иако важна, једноставно није довољна. Није изненађење што Србија касни и са овом, као и са многим другим реформама, али је право питање да ли ће уопште и отпочети са конкретним корацима, пре свега у доношењу и примени мера за смањење насиља и дискриминације. ■

Затворено за инвалиде

Уопштено говорећи, најнеприступачније су образовне установе, објекти полицијске управе и казнено-поправни објекти. У ту категорију спадају и возила и стајалишта јавног саобраћаја

ВЛАДИМИР ГОГИЋ

ДВОСТРУКО КАЖЊЕНИ: ЖИВОТ ИХ НЕ МАЗИ, А ДРУШТВО ИХ ОДБАЦУЈЕ

МАРКО ЛОВРИЋ

У Шведској особе са инвалидитетом имају на располагању систем јавног превоза намењен само њима. Савремен је, брз, чист и без гужве, баш као што се од Скандинаваца очекује. У Србији о „шведском стандарду“ одавно нико и не машта, па ни особе са инвалидитетом не траже засебне аутобусе, последњу реч транспортне индустрије. Добри би им били и они наши, само када би у њих могли да уђу.

Корисници колица, као и слепе и слабовиде особе, саговорнику који жели да сазна да ли су им јавне институције доступне брзо предоче да су за њих овакве установе тек циљ, а да их

проблеми чекају већ на полазшту.

„Какву корист имам од тога што ми је неки музеј приступачан, ако не могу да изађем из зграде? Не можемо јавне институције посматрати одвојено од осталих карика у ланцу кретања, како га ми називамо. У пракси, ако желим да дођем до неке јавне институције, као и свако други морам прво да изађем из зграде, затим да стигнем до, на пример, аутобуске станице, уђем у аутобус и напослетку из њега изађем. И шта онда да радим ако ми аутобус није приступачан?“, узвраћа питањем председница београдског удружења „Бели штап“ Весна Несторовић.

Свака особа са инвалидитетом ће већ прву карику у ланцу свог кретања ка јавној установи пронаћи напуклу.

Стамбених зграда које су овим људима приступачне нема много чак ни у Београду. Улица којима могу да се крећу још је мање. Оно што је за особе са инвалидитетом урађено, пак, неретко је фалично. Весна Несторовић стазу за слепе у Немањиној улици, у центру Београда, шаљиво зове „Жикиним колом“. Плоче-водиље су ту постављене погрешно, па је слепој особи најлакше да их пређе ходајући постранце. Ако тако изгледају почетне карике, јасно је ког су квалитета оне крајње.

„Уопштено говорећи, најнеприступачније су образовне установе, објекти полицијске управе и казнено-поправни објекти. У ту категорију спадају и возила и стајалишта јавног саобраћаја. Домови здравља и бол-

нице, позоришта и музеји, поште и пословни простори, као и спортски објекти, приступачни су делимично. То значи да је корисницима колица обезбеђен прилаз, али често не више од тога. У овим просторима особама са оштећењима вида или слуха информације су често потпуно недоступне. Најприступачнији су услужни центри при општинама, али то углавном не важи за њихове канцеларије, општа је оцена Видана Данковића из Удружења за ревизију приступачности.

Особе са инвалидитетом не могу саме да уживају у бирању воћа и поврћа јер ниједна пијаца није прилагођена њиховим потребама. Ако их на улици задеси нека физиолошка потреба, мораће да се врате кући јер нема ниједног јавног тоалета који би им био доступан. Као пример недовољне приступачности Весна Несторовић наводи и установе културе, али наглашава да особе са инвалидитетом имају много веће проблеме од недоступне уметности.

„Доступност здравства је на веома ниском ступњу. Тек сада пет домова здравља у Београду добија гинеколошке столове за особе са инвалидитетом. Како су се сналазили до сада? Приступачне стоматолошке ординације? Нема их. А зубе ваљда треба да имамо сви. Ургентни центар јесте приступачан, али опет – како доћи до њега? Ми не можемо да избегнемо здравствене установе. Између осталог и зато што је инвалидност последица болести или несреће у 70 одсто случајева.“

Весна Несторовић и Видан Данковић наводе и неке примере доброг рада на приступачности јавних установа Србије – врачарски дом здравља, Позориште на Теразијама и Установу културе „Вук Караџић“ у Београду, неколико институција у Нишу и Новом Саду, а очекују много и од недавно формиране „Мреже градова и општина за све“ коју чини десет војвођанских места вољних да планирају приступачно окружење. Премало да измени утисак да се ланци кретања особа са инвалидитетом најчешће завршавају оковима. ▲

МАРКО БУРИЦА

ОБРАЗОВАЊЕ, УСЛОВ ЗА БЕГ ИЗ СИРОМАШТВА: РОМИ У ЈЕДНОМ ОД КАРТОНСКИХ НАСЕЉА

У замци предрасуда

Етничка дистанца и дискриминација према Ромима код нас још увек постоје, али почетак промена за ову националну мањину померио се с мртве тачке

МИЉАН ПАУНОВИЋ

Б еда и живот у нехигијенским условима и даље су проблеми са којима се Роми у Србији суочавају деценијама. Иако је 2005. године почела Декада Рома, а траје до 2015, они су још увек заједница подложна највећој дискриминацији, тешко се укључују у нормалне токове живота, а примера да друштво на њих гледа са дозом горчине и великим предрасудама има на претек. Један од многих из свакодневног живота у Београду, је када Ромкиња

са дететом уђе у градски превоз да потражи неки динар за млеко, хлеб, тада углавном настаје негодовање грађана, а чује се и покоја псовка.

Према проценама ромских удружења из 2010. године 300.000 Рома живи у нехигијенским насељима, где нема струје, воде, канализације, удаљени су од школа, домова здравља...Последице су несагледиве. Ромска деца и жене најчешће оболевају од дијареје и респираторних инфекција, смртност одојчади је три пута већа него код осталог дела грађана, а само један од 100 Рома ▶

доживи шездесету. Просечно живе 40 година, а највећа смртност је код ромске деце до 14 година.

Славица Денић, државна секретарка у Министарству за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, каже за НИИ да је много урађено од почетка Декаде, у институционалном оквиру за решавање социјално-економског статуса Рома, али упозорава да то не значи да су задовољни досадашњим резултатима. „Проблеми са којима се суочава ромска заједница су још увек веома велики, и тек смо на почетку пута како бисмо их решили. Роми, у старту, у сваком сегменту живота полазе са лошије позиције, у односу на већинско становништво, али и на друге националне мањине. Због тога они немају једнаке шансе да се укључе у све друштвене токове.“

Протеклих година највише је урађено у области образовања ромске деце. Радује да је ромска заједница схватила значај образовања, јер чак 80 одсто припадника ове популације је неписмено, а само 0,2 одсто има високу стручну спрему. „У школској 2008/9. години припремним предшколским програмом било је обухваћено око 3.000 ромске деце, а у 2010/11. у 463 основне школе уписано је 2.136 Рома, ђака првака. Бележи се и већи број средњошколца, али и на факултете у протеклој години уписало се 115 студената и подељено је 177 стипендија“ - каже државна секретарка.

Ромима посебне муке задају извод из матичне књиге рођених и висока стопа незапослености. Наиме, многи нису уписани у матични регистар, и самим тим правно не постоје, односно не могу да остваре основна права и слободе. Такође, у Националној служби за запошљавање прошле године евидентирано је 17.849 Рома, од чега су скоро по-

МАРКО БУРИЦА

ПРАВО НА ДЕТИЊСТВО И БУДУЋНОСТ: НЕОПХОДНА ПОМОЋ ДРЖАВЕ

ловина жене, што је изузетно мали број, ако се зна да у Србији живи између 400.000 до 500.000 Рома. Мада, на попису становништва 2002. године, 108.000 грађана изјаснило се да су ромске националности, што је највероватније резултат страха или предрасуда да их друштво као такве неће прихватити.

Душко Јовановић, директор Канцеларије за инклузију Рома у Новом Саду, каже за НИИ да је у Војводини забележен напредак у побољшању живота ромске заједнице, што се пре свега види у образовању: „Пре

15 година на новосадском Универзитету било је свега четворо студената Рома, данас имамо преко 250“ - каже Јовановић и додаје: „На нивоу локалних самоуправа Војводине именована су 22 координатора за ромска питања, који су веза између локалних власти и припадника ромске националне заједнице, и они помажу у решавању најважнијих проблема. Знатан помак остварен је и у програму samozapošljavanja Рома, на основу конкурса у протекле три године субвенције за отварање приватних фирми добило је 50 припадника ове националности“.

Етничка дистанца, дискриминација, предрасуде према Ромима код нас још увек постоје, али почетак промена за ову националну мањину померио се са мртве тачке. До 2015. године немогуће је решити све проблеме ромске заједнице, напротив, они могу постати још већи ако друштво не промени однос према њима, за почетак довољна је и лепа реч, без иједне псовке и подругљивог погледа.

Роми, у старту, у сваком сегменту живота полазе са лошије позиције у односу на већинско становништво, али и на друге националне мањине